

JOK-BLADET

3 - 2003

Text/innehåll där ej annat anges:
Olle Bernard (2003.11.30)
E-mail: o.bernard@telia.com
Distribution: Göran Lettstrand
JOKs hemsida: home.swipnet.se/jok

BOOKSLUT 2003

Ytterligare ett år kan läggas till handlingarna och mycket har som vanligt hänt beträffande Järfvafältets fågelfauna samt de förutsättningar som området fortfarande kan erbjuda denna. Ett försök till bokslut i s k "kortformat" för år 2003 presenteras enligt följande:

Positivt:

Intressanta häckningar

Smådopping häckade för första gången på norra Järfvafältet - både i Ravalen och i Säbysjön.

Grågås häckade för första gången på norra Järfvafältet - vid södra Säbysjön.

Silltrut, 1 par, fick för första gången ut en flygg unge på norra Järfvafältet - Ravalen.

Lärkfalk lyckades äntligen åter häcka i området - nära Säbysjön.

Knipor häckade i ett större antal än någonsin tidigare vid Ravalen och Säbysjön - ca 8 kullar vid vardera sjön.

Observerade rariteter på norra Järva

Spetsbergsgås (Fornborgsberget- fynd nr 3 o. 4)

Amerikansk kricka (Säbysjön- 3:e fyndet)

Stäpphök (Säbysjön- 1:a fyndet på Järfvafältet)

Härfågel (Kista + Viby- 2:a fynd på norra Järva)

Gråspett (30-meters och Fäboda- 2:a fyndet)

Större piplärka (Älgkärrstippen- 3:e fyndet)

Taigasångare (Viby- 2:a fyndet på Järfvafältet)

Dvärgsparv (Viby- 1:a fyndet på Järfvafältet)

Fler relativt ovanliga fåglar som observerats

Mindre sångsvan

Bläsgås

Kungsörn

Jorduggla

Tretåig hackspett

Ringtrast

Sommargylling

Bändelkorsnäbb

Tallbit

Diverse

Nytt **dagsrekord för sträckande tranor** över Järfvafältet noterades med **ca 800 ex** den 11/10.

Allmänt

Bra genomförda restaureringsarbeten av Järfälla kommun och JOK vid Säby strandäng.

Vass- och slyröjning genomförd av Sollentuna kommun vid Ravalen.

Nästan 100 st fågelholkar sattes under våren upp av JOK. Holkarna erhöles av Järfälla och Sollentuna kommun.

Boplattformar lades ut i Ravalen.

En ny fågellokal, **Viby gårds dammar**, upptäcktes under hösten på norra Järfvafältet.

Stockholms stad inledde under året arbetet med att skapa **naturreservatet "Järva friområde"**, som bl a kommer att förstärka skyddet av Igelbäcken. Många turer återstår, men förhoppningsvis kommer Stockholm att lyckas skapa det nya naturreservatet och att detta får en utformning som värnar områdets naturvärden.

Medlemsökningen fortsätter i JOK, vilket också bidrar till att antalet deltagare på klubbens exkursioner, innekvällar samt vid viktiga naturvårdsarbeten numera är konstant stort. Medlemmarnas intresse för klubben och dess aktiviteter utgör naturligtvis JOKs styrka. Därför känns det alldeles extra positivt att i detta s k bokslut kunna konstatera att; **JOK har aldrig varit större och starkare än just nu.**

JOKs vårprogram 2004 presenteras på sidorna 19-21.

KALLELSE TILL ÅRSMÖTE -3/2 2004, se sida 22.

OBS! Inbetalningskort för **medlemsavgift för år 2004** medföljer detta utskick.

Negativt:

Fågelfaunan

Skrattmåskolonin vid Säby strandäng var i princip lika stor under häckningssäsongen 2003 som under de närmast föregående åren, vilket naturligtvis var mycket positivt.

Tyvärr drabbades emellertid kolonin av predatorer, främst räv, och antalet flygga ungar blev därför betydligt färre än tidigare. Denna utveckling oroar kraftigt inför framtiden.

Vi får verkligen hoppas att skrattmåsarerna återvänder till Säby strandäng, trots det ökade predatorstrycket, eftersom måsarerna bl a har en viktig försvarsroll för övriga sjö- och våtmarksfåglar, som häckar vid södra delen av Säbysjön. Om måsarerna väljer att lämna Säbysjön förändras fågelfaunan i området på ett sätt som skulle upplevas minst sagt trist.

Drillsnäpporna vid Översjön saknades år 2003, vilket naturligtvis är mycket negativt. Dessa har ju "alltid" funnits vid sjön, som man brukar säga.

Detta innebär att det för första gången på mycket lång tid inte häckade några drillsnäppor på Järvafältet.

Allmänt

Vattenivån i Säbysjön, och därmed också i sjöns tillhörande våtmarker, har under år 2003 varit alldeles för låg.

På grund av utebliven nederbörd i något mer omfattande mängd sedan i princip hösten 2002, erhöll vi inte årets önskade våröversvämning. Egentligen nådde vi inte ens upp till den normalt eftersträlvade häckningsnivån.

Nu hoppas vi naturligtvis på en mera normal vinter och vår, med nederbörd i tillräcklig omfattning så att fåglarna, och därmed också vi, får glädje av de arbeten som utförts vid bl a Säby strandäng.

Utbyggnaden av Barkarbyfältet närmar sig med en förtvivlad hastighet.

Enligt Järfälla kommuns planering önskar man att genomföra byggstart för den första etappen redan våren 2004.

Denna planering har dock redan spruckit och någon byggstart kan inte ske förrän tidigast till kommande höst/vinter.

Att de omfattande byggnadsplanerna för Barkarbyfältet fullföljs i någon form råder det däremot inte någon som helst tvekan om.

Utbyggnaden av Barkarbyfältet kommer tyvärr definitivt att påverka det närliggande naturreservatet negativt.

Fågelfaunan som i dag häckar, rastar eller födosöker ute på fältet kommer tveklöst att drabbas, då stora arealer med sk gröna ytor minskar alternativt försvinner.

Kommunernas ekonomi tycks stadigt försämrans och i medierna presenteras nästan dagligen trista nedskärningar för bl a vård och skola. Dessa nedskärningar drabbar tyvärr även skötseln av naturreservat.

Ett exempel på detta utgör det numera mycket låga antal arbetare som Järfälla kommun har anställda för reservatsskötseln. Dessa "gubbar" tycks numera ha fullt jobb med att utföra akut underhållsarbete som att t ex laga djurhagarnas staket.

Arbetsområdet för Järfälla kommuns gubbar omfattar inte bara Järvafältets naturreservat utan också kommunens reservat vid Mälaren.

Att förvänta sig att denna lilla mängd personal dessutom skall klara av att underhålla Säbysjöns våtmarker, dvs sly- och vassröjning vid Säby strandäng, 30-meterskärret och Finnängen är i princip en utopi.

Järfälla kommun har emellertid vartannat år, på ett mycket förtjänstfullt sätt, lyckats skaka fram pengar till en rejäl maskininsats (inköpt entreprenör) vid främst Säby strandäng.

En förhoppning är naturligtvis att man även i framtiden kommer att ha råd med denna för områdets våtmarksfåglar så viktiga naturvårdsinsats.

Tyvärr tvingas man, trots satsningen på Säby strandäng, ändå inse att framtiden upplevs som en aning orolig och dyster med tanke på kommunernas just nu mycket kärva ekonomi.

Denna situation kommer tveklöst att återspegla sig i deras möjlighet att bl a vårda naturreservat på ett tillfredsställande sätt, något som förmodligen kommer att försämrå förutsättningarna till att bevara en intressant fågelfauna i området.

Härfågel var en av många intressanta fåglar som observerades på norra Järvafältet år 2003.

BENGT SUNDBERG PREMIERAD

Kultur och fritidsnämnden i Sollentuna beslutade under hösten att dela ut ett premium till JOKaren **Bengt Sundberg**.

Detta premium, som skapats för att belöna initiativtagare, tilldelades Bengt främst för sina insatser som exkursionsledare vid SNFs och JOKs fågelvandringar på norra Järvafältet. I motiveringen poängteras att Bengts vandringar varit värdefulla för kommunens satsning på "Natur- och Kulturstigar". Dessutom uppskattar kommunen särskilt att Bengt på eget initiativ, och dessutom på ett kreativt sätt, utfört en prestation som gynnat Sollentuna kommun.

Bengt Sundberg delar årets premium, en trevlig penningssumma, med en backhopparklubb i Sollentuna. Den senare enligt rykten kraftigt på gång eftersom man lyckats fixa till en plastbacke vid Väsjöbacken och numera således kan bedriva åretrunt träning. Genom den nya plastbacken är situationen inte längre så hopplös för Sollentunas backhoppare.

Bengts fågelvandringar startade för ca 10 år sedan och då i SNFs regi. Eftersom Bengt sedan flera år tillbaka sitter med i styrelsen för såväl SNF-Sollentuna som JOK genomförs hans vandringar numera som en gemensam och populär programpunkt för dessa båda föreningar.

Medelantalet beträffande deltagare vid vandringarna brukar vara ca 25 personer och det s k publikrekordet lyder f n på 44 personer, noterat i mars 2003.

Vandringarna genomförs som regel sista söndagen i månaden och detta ca 8 gånger/år. Under ca 2,5 timme bedrivs fågelskådning i ett tämligen lugnt och trivsamt tempo, som är väl anpassat för även s k nybörjare.

Vandringen avslutas normalt med fika på Naturskolan, Väsby gård.

Trots ibland tyvärr mindre trevligt skådarväder har Bengt hittills aldrig funnit anledning till att ställa in någon exkursion eftersom deltagare alltid anlant, hur illa vädret än varit. En stark insats av såväl Bengt som hans tydligen synnerligen intresserade deltagare.

Vid exkursionerna har deltagare ofta berättat om ett nyupptäckt intresse för fåglar och i samband med Bengts vandringar har detta intresse förstärkts. Detta t o m så kraftigt så att flera av dessa nyintresserade ansökt om medlemskap i JOK.

Under fågelvandringarna studeras normalt de fåglar som häckar i området samt de fåglar som under flyttningstid sträcker förbi. Vid några tillfällen har emellertid s k pulshöjare också observerats. Bland dessa mera sällsynta fåglar som upptäckts vid exkursionerna kan nämnas ringand, kungsörn och sparvuggla.

Vid ett tillfälle gav sig Bengts vandringsgrupp till och med iväg på ett s k drag, men naturligtvis först då man skådat färdigt på norra Järva. Utflykten gick till Hammarbybacken, där man kryssade en nunnestenskvätta, en riktig "Mega-rarris".

Bengt tilldelades premiumet under pompa och ståt vid en högtidlig tillställning på Edsbergs slott i början av december.

Vi inom JOK saluterar och gratulerar vår "Benke" allt vad vi orkar till detta synnerligen välförtjänta premium.

En honnör överlämnas gärna även till de representanter hos Sollentuna kommun som förstår att uppskatta och belöna ett ideellt och gediget bra utfört arbete.

PS. I JOKs vårprogram för år 2004, som medföljer detta utskick, ingår givetvis "Benkes" vårexkursioner.

DVÄRGSPARV - NY ART PÅ JÄRVAFÄLTET

På förmiddagen den 15/9 upptäckte "Matte" Weiland en, som han bedömde det, mycket trolig dvärgsparv, vid Viby gårds dammar. Fågeln visade sig senare under denna dag vara otroligt skulkgig och svårskådad, därmed naturligtvis också svårartad. Sågs flygande vid några få tillfällen och sittande på marken vid endast 1-2 tillfällen och detta då bara under någon enda sekund. Den förmodade dvärgsparven avslöjade emellertid sin närvaro genom sitt tickande läte, men var under dagen således mycket svår att få bra observationer på. Under kvällen blev dvärgsparven något mer samarbetsvillig och observationerna av fågeln blev fler och bättre. Strax efter kl. 19 sågs fågeln dock ta höjd och sträcka iväg upp mot en klar himmel i riktning söderut. De närvarande skådarna upplevde det som att dvärgsparven därmed sträckte iväg och lämnade området.

Några morgonpigga JOKare gav emellertid inte upp chansen till att fågeln ändå skulle återvända till Viby gårds dammar. Därför samlades vi kl 06 på morgonen efter, för att försöka återupptäcka dvärgsparven. Chansen till att lyckas bedömdes dock som tämligen liten.

VIBY GÅRDS DAMMAR – höstens nya och populäraste lokal på Järva

Under hösten 2003 upptäcktes en nyskapad fågelokal på norra delen av Järvafältet. Norr om Viby gård utförde Sollentuna kommun sommaren 2002 ett antal mindre dammar vars uppgift är att rena det dagvatten som samlas vid den relativt nya bebyggelsen nära Viby gård - ca 1 km nordväst om Ravalens norra ände. Under våren och sommaren 2003 växte mängder av ruderatväxter upp på dammarnas tillhörande vallar, vilket under hösten visade sig utgöra en verklig magnet för födosökande fåglar. De fåglar som först lockade skådarna till lokalen var mängden av rastande blåhakar- som mest noterades ca 10 exemplar samtidigt.

Den 15/9 2003 skulle man kunna påstå att den officiella invigningen av Viby gårds dammar genomfördes. Under morgonen denna dag upptäckte "Matte" Weiland först en videsparv och kort därefter en **dvärgsparv**, vilket medförde att allt fler skådare fick anledning till att lära sig var dessa då odöpta dammar är belägna.

Efter ytterligare någon dag upptäcktes en taigasångare och ytterligare videsparvar vid dammarna, som nu döpts till Viby gårds dammar.

Ca kl 07 hördes emellertid ett tickande läte, samtidigt som dvärgsparven sågs flyga in över området för att snabbt försvinna ner i det allra tätaste tistelområdet. Stor glädje bland glatt överraskade JOKare.

Dvärgsparven glädde därefter under hela dagen (16/9) många besökare vid Viby gårds dammar. Upptäckten av dvärgsparven lockade många skådare till lokalen vilket bidrog till upptäckter av en taigasångare och flera videsparvar.

Ett stort grattis till "Matte" Weiland för upptäckten av dvärgsparven.

Dvärgsparv utgör art nr 252 som observerats på Järvafältet och art nr 245 som setts på norra delen av Järvafältet

Fram t o m år 2001 hade 15 st dvärgsparvar observerats inom Stockholms rapportområde.

Hur framtiden ser ut för den nya fågellokalen är tyvärr något osäker.

Vattentillgången utgör inget större problem, eftersom relativt stora sk hårdgjorda ytor avvattnas ned till dammarna.

Det som oroar är hur man skall kunna bevara den för rastande fåglar så intressanta floran, bestående i huvudsak av mängder med rikligt fröbärande ruderatväxter.

Normalt utvecklas denna typ av biotop, där ruderatväxter har huvudrollen, så att dessa efter några år ersätts med andra örter, ofta olika arter av gräs. Senare börjar även sly att vandra in. Denna utveckling missgynnar definitivt fröätande fåglar som t ex finkar och sparvar.

JOK har kontaktat Sollentuna kommun för att undersöka om det finns några förutsättningar till att bevara områdets biotop med ruderatväxter under så många säsonger som möjligt. Om du har du några bra tips eller erfarenheter av liknande problem, är du självklart mycket välkommen att höra av dig till undertecknad.

Under vinterhalvåret bör det finnas goda möjligheter att se övervintrande siskor, steglitsar samt vinterhämlingar vid Viby gårds dammar.

MINDRE STRANDPIPARE på krossentomten (vid E18 Jakobsberg)

Svenska Naturskyddsföreningen (SNF) i Jakobsberg har, i samråd med JOK, lämnat remissvar på Järfälla kommuns planer beträffande en utbyggnad på den s k krossentomten vid E18, Jakobsberg.

På denna yta har, vilket redovisades i föregående JOK-blad, en rödlistad art (mindre strandpipare) häckat sedan ca 10 år tillbaka. Något som tyvärr missats av kommunen, eftersom man i sin presentation av byggnadsområdet beskriver Krossentomtens natur enligt följande:

"Inom planområdet finns inte några intressen registrerade avseende flora, fauna eller rödlistade arter."

I SNFs remissvar ingår bl a kravet på ett kommunalt register över flora och fauna inklusive rödlistade arter. Ett krav som JOK och SNF under flera år framfört till Järfälla kommun.

Här följer det avsnitt ur SNFs remissvar som berör häckningen av den rödlistade arten på den för utbyggnad aktuella Krossentomten.

"Området är det enda på Järvafältet där den rödlistade Mindre strandpiparen häckar. Om inte annat framgår detta av en karta i det helt moderna standardverket, utgiven 1996, över Upplands fågelfauna.

Att saken inte har observerats blir än mer obegripligt och helt oacceptabelt när vi vet att Järvafältets Ornitologiska Klubb årligen till kontoret, helt kostnadsfritt, överlämnat skriftlig information om detta.

Det torde knappast vara mycket begärt av planförfattaren att han eller hon tar del av den information som finns på egen "bokhylla".

En av fördelarna med ett gemensamt stadsbyggnads- och miljökontor sägs ofta vara möjligheten att enkelt utbyta information över avdelningsgränser.

Vi kräver därför, att om en detaljplan för området antas, det inskrivs en tvingande planbestämelse med innebörden: "För att säkerställa den rödlistade Mindre strandpiparens förekomst i kommunen får ingen exploatering av Krossentomten inledas före 15 juli".

Exploatören är efter detta datum skyldig att, i samråd med förvaltaren av Västra Järvafältets naturreservat, genomföra och bekosta transport av lämplig mängd material från krossentomten till anvisad plats inom naturreservatet". Kostnaden för detta torde i sammanhanget vara helt marginell och dessutom kan exploatören tillgodo göra sig ett betydande "goodwill värde" genom åtgärden."

*

Inom snar framtid får vi följa den fortsatta utbyggnaden av handelsplats Barkarby och då kommer den mindre strandpiparens mångåriga boplats på krossentomten att ersättas av t ex ett möbelvaruhus och ännu flera TV-affärer.

Vilken ersättningsbostad som erbjuds den mindre strandpiparen har ännu inte redovisats.

SPÄNNANDE VINTERFÅGLAR PÅ NORRA JÄRVA

Trots kyla och mörker finns ändå goda chanser att även vintertid upptäcka spännande och sällsynta fåglar på norra delen av Järvafältet.

Detta visar följande sammanställning, vilken redovisar ett antal trevliga arter som observerats under de senaste vintrarna i området.

Kungsörn- årligen observerad vid några få tillfällen över bl a Nysved, Älgkärrstippen och Barkarbyfältet.

Vattenrall- övervintrade år 2002-03 vid Ravalens utlopp.

Sparvuggla- invasionsart vintern år 1999-2000.

Ses dock årligt vintertid på norra Järvafältet.

Hornuggla och **jorduggla**- ses tyvärr allt mer sällan i området, men observationer av dessa arter har vintertid noterats vid bl a Älgkärrstippen.

Pärluggla- under februari år 2000 hördes arten vid några få tillfällen norr om Väsby gård.

Gråspett- sågs under januari-februari år 2003 vid bl a Älgkärrstippen och Fäboda gård.

Tretåig hackspett- observerad vid bl a Älgkärrstippen och Barsellpasset. Senast nov-dec år 2003.

Sånglärka- övervintrade år 2002-03 vid Bögs gård.

Snösiska- observeras i princip varje vinter på flera platser i området.

Bändelkorsnäbb- invasionsart hösten år 2002. Normalt mycket sällsynt.

Tallbit- observerad på flera lokaler under de senaste vintrarna.

Uppträder i riklig mängd i samband med s k invasionsår.

INBJUDAN TILL NATURVÅRDSARBETE VID SÄBY STRANDÄNG 7/2

Under hösten restaurerades delar av Säby strandäng. Insatserna koncentrerades då till att förbättra den blå bården som skiljer öarna från fastlandet. Dessutom bearbetades stranden och själva strandängen.

Någon maskinell vass- och slyröjning genomfördes däremot inte ute på öarna.

För att utföra den, för skrattnåsar och många andra arter, så viktiga vass- och slyröjningen ute på öarna utanför strandängen kommer JOK att även i vinter genomföra den numera årliga naturvårdsinsatsen på lokalen.

Medlemmarnas intresse inför denna uppgift har hittills varit imponerande stort.

Antalet deltagare brukar vara mellan 30-40 st, något som uppmärksammats av bl a Järfälla kommun, vilket därmed kanske varit en starkt bidragande orsak till kommunens fortsatt ekonomiskt stora satsning på lokalen.

Undertecknad har vid flera tillfällen valt att jämföra JOKs arbete med en kraftfull manifestation och varje år har det varit lika imponerande och glädjande att se JOKarnas synnerligen positiva inställning till denna naturvårdsinsats.

Många föreningar har nog anledning till att vara rejält avundsjuka på JOK som äger en fantastisk tillgång, detta i form av aktiva medlemmar med ett gediget ansvarskännande för fågelfaunan.

Liksom tidigare räknar vi med att få låna ett antal liar och saxar från Järfälla och Sollentuna kommun. Det är dock bra om du som har möjlighet tar med dig redskap som du tror kan vara lämpliga vid röjningen.

För att vi skall kunna genomföra arbetet ute på öarna, är det naturligtvis ett villkor att isförhållandet är sådant, att ingen av oss drabbas av ett ofrivilligt vinterbad.

**Väl mött på Säby strandäng
lördagen den 7/2 2004.**

**Arbetena startar kl. 9.00 och be-
räknas pågå fram till ca kl. 14.00.**

PS 1: Det är ytterst värdefullt att även du som endast har möjlighet att medverka under kortare del av dagen, ändå försöker hinna med en tur till strandängen.

Vi behöver definitivt avbytare vid redskapen och ett bidrag med någon timmes arbete utgör även detta en mycket god insats.

PS 2: JOK bjuder som vanligt på korv som vi tillsammans grillar över öppen eld.

Frågor angående vassröjningen bör ställas till:
Olle Bernard 580 37 257
Hans Andersson 604 89 31

KOMPLETTERANDE VASSRÖJNING

Liksom under föregående vinter försöker vi genomföra kompletterande arbeten under andra dagar än då den "stora" röjningen (enligt ovan) utförs vid Säbys strandäng.

Detta bl a för att också ge de av er, som inte har möjlighet att medverka den 7/2, chansen att få bidra till en viktig naturvårdsinsats.

Föregående vinter genomförde vi vid flera tillfällen kompletterande arbeten, vilket ledde till att strandängen med tillhörande öar var i ett optimalt bra skick då våtmarksfåglarna anlände.

Är du intresserad av att delta bör du kontakta Olle B (tel 580 37 257) för ytterligare information angående tidpunkt o s v.

JOK-TRÖJOR

Försäljningen av JOK-tröjor pågår fortfarande.

För närvarande innehåller lagret tröjor av större storlekar (L och XL)

Collegetröja – färg: grön: Pris 220 kr

T-shirt – färg: gråmelerad: Pris 80 kr

**Om Du önskar köpa en JOK-tröja skall Du kontakta JOKs konfektionschef
Johan Wallin tel: 08-793 94 54; E-mail: johan.wallin@bredband.net**

EXTRA SKYDDSVÄRDA FÅGLAR HÄCKANDE PÅ JÄRVA

På Järvafältet häckar flera fågelarter som anses vara extra skyddsvärda av EU och Statens Naturvårdsverk (SNV).

EU redovisar dessa arter i en förteckning benämnd EGs Fågeldirektiv.

SNV redovisar sedan flera år tillbaka skyddsvärda arter i en s k rödlista.

Stockholm stads miljöförvaltning har valt att komplettera EGs Fågeldirektiv och SNVs rödlista med flera fågelarter som man bedömt vara lokalt/regionalt skyddsvärda inom Stockholms kommun. Dessa arter bör naturligtvis vara lika skyddsvärda på de delar av Järvafältet som är belägna utanför Stockholms stads gränser.

Tyvärn utgör såväl SNVs rödlistning som EGs Fågeldirektiv inget garanterat skydd för fåglarna, utan kan som regel endast utnyttjas som en rekommendation till ett skydd av aktuell art. EGs Fågeldirektiv får väl anses innebära ett något starkare skydd, eftersom arter som berörs av detta kan utgöra anledningen till att skapa ett s k Natura 2000-område, vilket i sin tur medför ett mycket starkt skydd av arter som förekommer inom ett sådant område.

Förteckning av fågelarter som häckar på Järvafältet och anses vara extra skyddsvärda:

H = normalt årlig häckande på Järvafältet

(H) = enstaka häckning(-ar) under åren 1980 - 2003

FÅGLAR UPPTAGNA I EGs FÅGELDIREKTIV

Storlom - H	Fisktärna - (H)
Svarthakedopping - (H)	Pärluggla - (H)
Bivråk - H	Sparvuggla - (H)
Brun kärrhök - H	Spillkråka - H
Järpe - (H)	Mindre flugsnappare - (H)
Småfläckig sumphöna - (H)	Törnskata - H

FÅGLAR NOTERADE PÅ NATURVÅRDSVERKETS S K RÖDLISTA

Smådopping - Sårbar - (H)	Skogsduva - Sårbar - H
Svarthakedopping - Sårbar - (H)	Göktyta - Sårbar - H
Skedand - Missgynnad - H	Mindre hackspett - Sårbar - H
Bivråk - Sårbar - H	Sydlig gulärta - Missgynnad - H
Mindre strandpipare - Missgynnad - H	Nötkråka - Missgynnad - H
Silltrut - Starkt hotad - (H)	

FÅGLAR, SOM AV STOCKHOLMS STADS MILJÖFÖRVALTNING ANSES VARA LOKALT/REGIONALT SKYDDSVÄRDA

Storlom - H	Fisktärna - (H)
Skäggdopping - H	Kattuggla - H
Kricka - H	Hornuggla - (H)
Brunand - H	Gröngöling - H
Brun kärrhök - H	Spillkråka - H
Duvhök - H	Sånglärka - H
Ormvråk - H	Ångspiplärka - H
Tornfalk - H	Buskskvätta - H
Tofsvipa - H	Törnskata - H
Enkelbeckasin - H	Steglits - H
Morkulla - H	Stenknäck - H
Skrattmå - H	

Ugglor och lövberoende fågelarter i Färnebofjärdens nationalpark

Varför inventera nationalparkens fåglar ?

Färnebofjärdens nationalpark är den enda nationalparken i Sverige där en unik fågel-fauna varit ett av de tyngsta skälen till att området måste bevaras för framtiden.

De mest skyddsvärda fågelarterna är knutna till skogen. Därför har de fågelinventeringar som hittills genomförts vid Färnebofjärden – de flesta av medlemmar i JOK – i första hand gällt skogsarter.

Det är av flera skäl viktigt att fågelfaunan i nationalparken hålls under uppsikt även i fortsättningen. Bland annat måste man veta vad fri utveckling av eller särskild skötsel av naturen får för följder. Kännedom om var störningskänsliga arter häckar är också viktig för att på ett bra sätt kunna kanalisera parkens besökare.

I juli år 2002 överlämnade SNF's Projekt nedre Dalälven ett förslag till hur fågelfaunan i nationalparken borde följas upp. Länsstyrelsen i Västmanlands län, som har ansvaret för skötseln av parken, ville då prioritera inventeringar av slaguggla och fågelarter som är beroende av lövskog.

Stig Holmstedt fick uppdraget att lägga upp, leda och dokumentera inventeringen.

De lövberoende arter som valdes ut var skogsduva, stjärtmes, entita och alla hackspettar utom större hackspett.

För tretåig hackspett – som primärt förekommer i andra miljöer än de som nu inventerats – kan dock inte inventeringen göra anspråk på att ge en rättvisande bild av förekomsten.

Vitryggig hackspett och tretåig hackspett är listade i bilaga 1 till EGs Fågeldirektiv, vilket betyder att arterna är hotade i ett europeiskt perspektiv och att EUs medlemsländer skall inrätta skyddsområden för dem. De är också med på den svenska rödlistan som CR (critically endangered) respektive VU (vulnerable).

Gråspett och spillkråka är också listade i bilaga 1 till EGs Fågeldirektiv och mindre hackspett och skogsduva finns med på den svenska rödlistan, båda som VU (vulnerable).

Gröngöling, stjärtmes och entita är signalarter för värdefull lövskog och de anses ha minskat i landet under senare decennier.

Så här gick det till

Både slaguggle- och lövartsinventeringen genomfördes så att man gick igenom de områden, som efter många års erfarenheter, hade visat sig vara de viktigaste för de arter som skulle inventeras.

Antalet inventeringsområden för slaguggla var 21 och antalet områden för lövberoende arter 19. Målet var att varje område skulle gås igenom under gott väder minst 2-3 gånger under tiden 15/3 – 6/4 och då varje gång under minst fyra timmar. Slaguggleinventeringen startade vid solnedgången och inventeringen av lövarter ca en halvtimme före soluppgången. Inventerarna skulle redovisa även andra ropande ugglor än slagugglor och de skulle också anteckna andra intressanta arter som t ex havsörn, tjäder eller ugglor på dagkvist.

Totalt genomsöktes ca 4 650 hektar, dvs 80 % av nationalparkens hela landareal, efter slaguggla och ca 2 550 hektar, eller 40 % av parkens landareal, efter lövberoende arter.

Slaguggleinventeringen ägnades 252 timmar och inventeringen av de lövberoende arterna 248 timmar, totalt alltså 500 timmar.

24 personer deltog i fältarbetet och JOK-medlemmar stod för ungefär 70 % av jobbet.

Resultatet är delvis positivt, men...

Resultatet av inventeringarna sammanfattas i tabellen nedan. Som jämförelse visas siffrorna från en liknande inventering från mitten av 1970-talet. De arter som var särskilt utvalda att inventera – och för vilka det nu finns en rättvisande bild av förekomsten – är markerade med fetstil.

Art	Antal revir 2003	Antal revir 1975-76
Slaguggla	21	11
Kattuggla	2	6
Sparvuggla	39	10
Pärluggla	6	10
Skogsduva	3	8-10
Gråspett	2-4	1 hanne
Gröngöling	17-21	16-18
Spillkråka	14-19	18-22
Vitryggig hackspett	1 hona	7
Mindre hackspett	17-18	12-13
Stjärtmes	37-46	11-12
Entita	8	3
Stenknäck	3	0

Förutom dessa arter hittades tretåig hackspett på tre lokaler samt berguv och jorduggla på vardera en lokal.

Havsörn sågs under inventeringarna vid 28 tillfällen att jämföra med vid tre tillfällen år 1976. Det här är en påminnelse om artens oerhört starka återkomst efter att ha varit försvunnen som häckfågel från älven mellan åren 1964 och 1989.

I nationalparken är det anmärkningsvärt tätt mellan paren av slaguggla, spurvuggla, gråspett, gröngöling, spillkråka, mindre hackspett och stjärtmes. Av dessa arter förefaller alla utom spillkråkan och gröngölingen att ha ökat i antal sedan mitten av 1970-talet.

Även andra lövberoende arter som entita och stenknäck har sannolikt ökat. Spillkråkan kan ha minskat något men antalet par av denna art brukar variera mycket mellan olika år. Gröngölingen verkar ha en oförändrad stam i området.

Att så många ugglor hördes kan delvis förklaras av att år 2003 med all sannolikhet var det bästa sorkåret och därmed uggleåret i östra Svealand på åtminstone 10-15 år.

Slagugglan, gråspetten och stenknäcken har ökat i hela landet, särskilt i södra Norrland och norra Svealand. Den mindre hackspetten anses däremot ha minskat starkt och minskat har sannolikt också gröngölingen, stjärtmesen och entitan. För spurvugglan och spillkråkan har inga särskilda förändringar konstaterats i Sverige.

Eftersom många av lövskogarna i nationalparken växer på gammal kulturmark – främst slätterängar – pågår det i flera av dem ett förlopp som innebär att granen växer in alltmer. Det här förloppet har förmodligen snabbats på sedan Österdalälven reglerades och vintrarna blivit snöfattigare vilket inneburit att de tidigare regelbundna våröversvämningarna minskat ifråga om såväl nivå som varaktighet i tiden. Detta har gynnat granen eftersom den arten inte trivs med alltför många och långa översvämningar. Inväxten av gran har medfört att många lövträd blivit alltmer beskuggade. Eftersom lövträd är mer beroende av solljus har många grenar och ibland hela träd dött och detta kan kortsiktigt ha gynnat arter som mindre hackspett. Om granen fortsätter att ta över kan dock mindre hackspetten och övriga lövarter starkt missgynnas i fortsättningen.

Till detta kommer att de mycket starkt ökande bävrarna faller hundratals stora strandaspar årligen och att återväxten av asp på många platser förhindras genom ett hårt bete från framför allt älg. För att lövarterna skall kunna ha en säker framtid i parken måste därför de olika hoten mot förekomsten av lövträd minskas ordentligt.

En förutsättning för en positiv framtid för lövarterna är också att lövträden åter blir fler i det omgivande landskapet – nationalparken är trots allt bara en ö i ett stort, hårt brukat skogslandskap och alldeles för liten för att ensam ha en avgörande betydelse för någon fågelart. Nuvarande trender inom skogsbruket innebär förhoppningsvis att lövet i "vardagslandskapet" på sikt åter kommer att öka, men det är också synnerligen viktigt att den stora mängd lövskog som finns i Kerstinbomyran, alldeles invid nationalparken, kan behållas och att således den hotande torvbrytningen här stoppas.

Stammarna av slaguggla är i stora delar av parken sannolikt så täta som de kan bli. Ett framtida hot kan dock vara att nuvarande naturliga häckningsstubbar inte ersätts i den takt som de faller. Det kan därför bli nödvändigt att i vissa områden komplettera med holkar.

Kattugglan och pärlugglan har uppenbarligen minskat, och i båda fallen kan en av orsakerna vara att slagugglan ökat. Det är ett känt faktum att slagugglan tränger ut sina mindre släktingar från många områden där de tidigare förekommit.

Två dystra fakta, som i och för sig varit kända länge, är den vitryggiga hackspettens och skogsduvans kraftiga minskningar, på gränsen till försvinnande, från nationalparken.

Skogsduvorna har minskat i hela landet och den viktigaste orsaken till detta är antagligen att de ofta blir byten för mården, en art som starkt växte till på 1980-talet.

Vitryggens tillbakagång gäller också hela landet och beror i huvudsak på att det blivit allt färre lövträd och mindre död ved i skogarna. Om utvecklingen inom parken och i det kringliggande landskapet kan vändas, så att andelarna lövträd och död ved ökar, kan miljöerna dock ganska snart åter bli lämpliga för vitryggen.

En naturlig återinvandring av arten behöver dock under viss tid stöd av utplanteringar genom Projekt Vitryggig Hackspetts försorg.

Stig Holmstedt

Öland 15-19/10 2003

Deltagare: Bosse Eriksson, Mikael Frost, Stig Holmstedt (ledare), Per Jakobsson, Anders Lindberg, Anders Sennmalm, Björn Sjögren, Stefan Sjöqvist, Lars Sjöström, Ulf Svahn, Kjell Yngerskog (11 personer).

16/10. Vistelsen inleddes på traditionellt sätt på Södra udden. Minst tre *svarthake*- och två *gråhakedoppingar* låg ute i vattnet och en ung *bläsgås*, en *tobisgrissla* och en *pilgrimsfalk* flög förbi.

På Västrevet kalasade inte färre än *fem havsörnar* på ett kadaver, sannolikt en gås, och i Kapellviken låg minst 20 *brunänder*.

Vid staketet till stationsträdgården visades först en *varfågel* upp och senare också en *kungsfågelsångare*.

En Asio-uggla, som flög längs stranden mitt emot Västrevet, vållade mycket diskussion och blev aldrig säkert bestämd.

Eftersom inte alla var nöjda med att bara se *kungsfågelsångare* i handen, drog vi omgående upp till Södra lunden när en annan individ av samma art larmades ut därifrån. De flesta av oss lyckades också få se den, medan de övriga fick vänta till en trädgård vid Mellby, där ännu ett exemplar hade huserat sedan igår.

Nu larmades det från Kapelludden om inte färre än två *kungsfågelsångare* och en *taigasångare*. Tydligt var det – de nordliga vindarna till trots – en riktig invasion av vingbandsförsedda *phylloscopus*-ångare på gång.

Lokalen visade sig vara en dunge ca 700 meter norr om fyren och efter en marsch längs stranden över åtskilliga taggrådsstängsel började en del av oss ångra utflykten, trots att vandringen bjöd på både *dvärgbeckasin* och en flock av *vinterhämplingar*. Väl framme vid dungen kom vi dock att ändra uppfattning. Inte färre än tre *kungsfågelsångare* och en eller två *taigasångare* huserade nämligen här och lät sig villigt beskådas. En *spillkråka*, en *större hackspett*, en *svartmes* samt samtliga trastar utom ringtrast visade sig också.

Nere vid fyren kompletterades artlistan med *stenskvätta*, *skärpiplärka*, *bergand* och *mindre sångsvan*.

Dagen avslutades med en *tuvsnäppa* och 2-3 *skärsnäppor* på stenarna ute i vattnet ca 700 meter norr om Stenåsbadet.

17/10. På Södra udden syntes på morgonen bl a åter en *kungsfågelsångare* – en av de två fåglar av denna art som märktes här igår – samt en *rödspov*, en *ladusvala* och diverse förbisträckande *alkor* och *lommar*. En lång vandring ut över Schäferiängarna och – för den kloka majoritet som iklätt sig stövlar – även Sandviksreveln gav bl a några *större strandpipare*, en *sandlöpare*, tre *skärsnäppor*, tre *gravänder*, några flockar *vinterhämplingar* och tre *snösparvar*.

Väl återkomna till Södra udden fungerade för en gångs skull vår timing perfekt, åtminstone för passagerarna i buss nr 1. Vi hade knappast hunnit slå oss ned för en kaffepaus bakom f d fågelmuséet förrän den alltid lika hjälpsamme Bosse Carlsson ringde och förtäljde om en högst sannolik *isabellastenskvätta* längst ute i sydväst på udden. Snabb marsch dit givetvis samt telefonsamtal till det andra gänget, vilket som bäst höll på att penetrera Södra lunden. När vi kom fram var skvättan redan säkert bestämd och visade sig utomordentligt snällt, som bäst bara 15-20 meter framför den alltmer växande tub-raden.

När vi sett oss mätta på den rara fågeln – det femte fyndet i Sverige, det andra på Öland och därmed kryss för många – begav vi oss till Sebybadet där vi tittade på den *tuvsnäppa*, exkursionens andra, som funnits där några dagar. Här syntes också en *svartsnäppa* och två *havsörnar*.

En lomsparing från Sandby skjutfält gav en *svartnäbbad islom* i sommardräkt, tyvärr dock bara en kort stund. Fågeln låg tämligen långt ut och förflyttade sig snabbt ännu längre bort. Här fanns också några *storlommar* samt ca 400 fiskande *småskrakar*.

Som avslutning tittade vi på *smådopping* och *sothöna* från de stinkande slamhögarna vid reningsverket i Mörbylånga.

18/10. Det hade kommit att stå alltmer klart att vi gjort ett stort misstag när vi struntade i en annan ornitologs prat om bergstaigasångare vid besöket i den fågelrika dungen på Kapelludden. Alltfler larm hade så småningom bekräftat denna bestämning och vi fann till slut för gott att bege oss dit igen.

Men först tittade vi på den fina *vitnäbbade islommen*, en fågel i vinterdräkt, som låg och fiskade ganska nära stranden utanför Kapelluddens fyr. Den innebar kryss för flera av deltagarna. Fler kryss blev också inritade när alla till slut äntligen fick se den rastlösa, moltysta och svårt skulkande *bergstaigasångaren*. I närheten noterades också bl a *svarthätta*, *dvärgbeckasin*, *lappsparv* och *salskrake*.

Nästa stopp gjorde vi vid Skärlöv där vi hade tur med både en *härfågel* och en *taigasångare*. I Mellbyörs "norra hamn" låg inte färre än 23 *mindre sångsvanar*. Även vid det avslutande besöket vid Gräsgårdshamn såg vi *mindre sångsvan* - tio ex som sträckte förbi.

19/10. Nu hade det blivit riktigt kallt, men trots detta och den nordostliga vindriktningen var sträcket av sjöfågel klen vid Sebybadet. Vi begav oss därför till Ventlingedungen där bl a *entita*, *sidensvans* och *lövsångare* kunde adderas till exkursionslistan.

Avslutningsvis stod vi en stund på Revsudden, men här hade sträcket tyvärr mer eller mindre ebbat ut.

Totalt kom artlistan att omfatta 125 arter, färre än förra året, men med en avsevärt högre kvalitet.

Stig Holmstedt

TOMTSKÅDNING

Bland dagens gäster i Bistro Avies kan noteras ett celebret besök av en Herr Pilfink ivrigt avsmakande de smulor och korn som de å balkongbordet sittande herrskapet Grönfink och Steglits vällivligt låter falla.

Den dessert som har lagts ut bestående av två äpplen från grönsakshandlare Hannah förtärs njutningsfullt av två ungdomar Koltrast. De smakfulla äpplena hamnade metern från varandra och det är en livlig ringdans däremellan av de två kivande ungtupparna. Härav kan man lära att inte vända ryggen åt det ena äpplet medan man äter på ett annat. Herr Koltrast d.ä. har tydligen ärende utanför tomtens i dag.

Herr och fru Gråsiska trivs i solskenet på grenarna i björken och Herr Talgoxe tycker det är så vårligt att han inte kan låta bli att kvintilera en smula.

Herrskapet Blåmes låter sig inte störas av Fru Hackspetts energiska hackande i talg utan väljer förnöjsamt ut rätt frö och drar sig tillbaka till häckens skyddande tak.

Unge Sparvhök lyser med sin frånvaro trots det gyllene solsken som nejden i dag bestrålas med och det småvarma som spritter av liv.

Bistro Avies har gott rykte bland våra bevingade vänner, och även de fyrfotade, för snön har många spår i sitt vita täcke. Nattpatrullen städar upp eventuella kvarglömda läckerheter och solens värme vidgar Svart Katts egen stig med återanvända spår, så de numera är i storlek en hund Grand Danois. Återstår att se när det tycks som om trädgården har besökts av lejon.

Nej, jag är inte onykter, tyckte bara det var kul att skriva som en Grönköpingsjournalist.

Tomtskådaren Margareta Dahlin, Sollentuna :-)

FÅGELRAPPORT 2003

JOK planerar att presentera en årssammanställning över fågelfaunan på norra Järvafältet för år 2003. I denna kommer främst de observationer som anmälts till "Svalan", samt de uppgifter som undertecknad fått del av i t ex muntlig form ute på fältet, att ingå. De observationer som inhämtats från "Svalan" gäller endast dessa som skrivits in senast ca en vecka efter att aktuell observation gjorts. Någon typ av "historisk" forskning för varje art har inte undertecknad tid och resurser att genomföra. Känner du på dig att du har intressanta obsar, som skrivits in en aning sent på "Svalan", önskar jag att du meddelar mig detta direkt.

Intressanta fågelobservationer som gjorts på norra Järvafältet under 2003, gäller främst de av er som inte rapporterat era obsar till "Svalan", kan du meddela rapportförfattaren Olle Bernard via post (Aspnäsvägen 28, 177 37 Järfälla), E-mail (o.bernard@telia.com) eller telefon (580 37 257).

Att författa en sammanställning av områdets fågelfauna kräver en tämligen omfattande arbetsinsats vid datorn. Resultatet, d v s JOKs årsrapport, är förhoppningsvis intressant för Järvaskådare, men utgör med sina dokumenterade faktauppgifter också ett starkt underlag vid kontakter med t ex kommuner och myndigheter.

VÄRSTINGTOPPEN

Genom upptäckten av en ny fågelokal på norra Järvafältet grundlades förutsättningarna till ett antal förändringar på Värstingtoppen. Under hösten bjöd den nya lokalen Viby gårds dammar på så rara fåglar som dvärgsparv, videsparv och taigasångare. Samtliga arter synnerligen intressanta för både Järvafälts- och Upplandskryssare.

Allra gladast av JOKs 200+ värstingar var nog **Näbb-master "Classe"**, som plockade in 2 st Järva-kryss under lika många dagar.

Från toppens översta topp kan **redaktör'n** meddela att det blåst kraftig medvind under det gångna året. Att ha turen och lyckan att få fyra nya Järvakryss (stäpphök, gråspett, större piplärka och dvärgsparv) upplevs som smått otroligt. Fyra verkligt tunga kryss- man tackar.

Redaktör'n börjar ana nästa magiska gräns (230) någonstans i fjärran. Det fattas ju "bara" sju arter och det finns fortfarande mängder av ej alltför orimliga arter att upptäcka på norra Järva.

Några exempel: Vit stork, ägretthäger, brunglada, röd glada, fjällpipare, myrsnäppa, tuvsnäppa, busksångare och rosenstare. Flera av dessa arter har ju redan observerats på Järva, men dock ej av undertecknad.

Eftersom artantalet stadigt ökar på norra Järva förväntas flera av områdets skådare att samla på sig mängder av nya Järva-kryss, vilket ju alltid utgör en lika trevlig indigridiens i skådandet Dessutom kan ju en inom kort förväntad s k splittning av arter bli till glädje vid kommande artssummeringar.

Värstingtoppens utseende 2003-11-30

Olle Bernard	223 arter – senaste Järva X:	Större piplärka	2003-10-27
"Matte" Weiland	220 arter – senaste Järva X:	Dvärgsparv	2003-09-15
Johan Wallin	215 arter – senaste Järva X:	Dvärgsparv	2003-09-16
"Rulle" Jarvad	212 arter – senaste Järva X:	Dvärgsparv	2003-09-15
"Micke" Björklund	207 arter – senaste Järva X:	Rödspov	2002-08-31
"Classe" Cronlund	204 arter – senaste Järva X:	Taigasångare	2003-09-17
Tommy Eriksson	203 arter – senaste Järva X:	Dvärgsparv	2003-09-15
Anders Wahlstedt	202 arter – senaste Järva X:	Bändelkorsnäbb	2002-08-25
Kjell Bergman	202 arter – senaste Järva X:	Dvärgsparv	2003-09-16
Anders Nyberg	201 arter – senaste Järva X:	Gråspett	2003-02-25
Roland Sjöquist	199 arter – senaste Järva X:	Biätare	2000-08-05
Holger Stenson	198 arter – senaste Järva X:	Stäpphök	2003-05-06
Rolf Kåsjö	197 arter – senaste Järva X:	Sommargylling	2003-06-01
Joakim Kling	196 arter – senaste Järva X:	Strandskata	2003-11-02
Svante Söderholm	194 arter – senaste Järva X:	Bändelkorsnäbb	2002-10-27
Björn Weiland	194 arter – senaste Järva X:	Videsparv	2002-09-21
Björn Wester	192 arter – senaste Järva X:	Videsparv	2003-09-18
Gustaf Gidlund	191 arter – senaste Järva X:	Sommargylling	2000-06-04

HÖSTENS INNEKVÄLLAR

7/10 **Ecuador**- Bildvisare **Johan Wallin**. Antal deltagare 32 st.

4/11 **Etiopien***- Bildvisare **Lasse Imby**. Antal deltagare 35 st.

*Det planerade föredraget på temat Fair Island och Utsira tvingades utgå eftersom Daniel Stenberg (föredraghållare) numera studerar på annan ort och därför ej kunde medverka. Förhoppningsvis kan vi återkomma med bildvisningen gällande Fair Island m m vid ett senare tillfälle.

Ett extra stort tack till **Lasse Imby** som den 4/11, trots relativt kort varsel, ställde upp på ett förtjänstfullt och utomordentligt bra sätt.

Det ryktas att .....

"Matte" Weiland under hösten jobbat extra hårt på Fornborgsberget med målsättningen att göra detta känt för att vara landets allra bästa sträcklokal för vitkindade gäss.

Om "Matte" räknat in de vitkindade, som gjorde sina dagliga förflyttningar mellan övernattningsplatsen Edssjön och födoplasten vid bl a Edsviken, vid tillräckligt många tillfällen, kommer vi kanske att få läsa följande något märkliga sammanställning över landets bästa sträcklokaler för vitkindade gäss hösten 2003.

1. Fornborgsberget, Järvafältet
2. Ottenby, Öland
3. Utlängan, Blekinge

Tommy Eriksson lärt sig cykla, dock hittills bara i en riktning → bort från bostaden.

När Tommy tycker att han lyckats cykla tillräckligt långt bort, dvs när flåset tagit slut, ringer han ibland till JOKs jourhavande cyklistupphämtare och beställer hemtransport. Tommys luddiga förklaring, att den enkelriktade cyklingen skulle förorsakats av ett svårartat cykelhaveri, har ingen hittills köpt.

då ca 400 st storskarvar samtidigt dök ner i Säbysjöns vatten skapades det en så stor svallvåg att den blötte ner fötterna på **redaktör'n**, som just då befann sig på Älgkärrstippens topp. Eller var det kanske ändå bara ett akutanfall av fotsvett magnum, som pressade sig ut genom redaktörns Gortexdojor?

"Matte" Weiland under september drabbades av en otrolig formtopp, vilken bl a innehöll upptäckter av dvärgsparv, videsparv, taigasångare och spetsbergsgås på norra Järva.

Enligt envisa rykten skall "Matte", p g a den överraskande formtoppen, tvingats lämna dopingprov och enligt samma något osäkra källa skall det s k A-provet ha innehållit mycket tydliga spår av den stimulerande tillsatsen **"ornitologie alertus"**.

En liten gnutta av det lyckoframkallande ämnet **"ornitologiskt flax"** skall också ha spårats.

Om även det s k B-provet visar sig innehålla dessa medel, och om dessa dessutom visar sig vara otillåtna vid fågelskådning, kommer JOKs "Storting" att sammanträda för att skapa ordning i skådandet.

Straffskalan ger utrymme för bestraffningar i form av t ex tre månaders inventering av rørsångare i Säbysjöns vassar och avstängning från fönsterplats vid söndagsfiket på Naturskolan.

Johan Wallin är en av JOKs allra noggrannaste konsumenter. Det ryktas t o m att han skall börja banda reklamkanalernas "TV-shop", för att i lugn och ro kunna studera sortimentet, innan han beslutar sig för att beställa varor ur det otast mycket unika och märkliga utbudet.

JOKs tekniske chef, **Lasse Imby**, som hittills mest koncentrerat sig på att hjälpa oss JOKare med elektroniska prylar typ mobiltelefoner, datorer o s v, numera även erbjuder sina tjänster då det gäller bilproblem.

Har du bilkrångel bör du därför snarast skicka in en beskrivning av "sjukdomsbilden" till JOK-bladet, som snabbt vidarebefordrar ditt brev till chefsmekaniker Lasse.

PS 1. Glöm ej att märka ditt kuvert med **"LASSE-BILDOKTORN"**.

OBS! Fordägare har företrädare hos "Lasse-Bildoktorn", eftersom denne av någon hittills obekant anledning tycker särskilt mycket synd om, och känner stor gemenskap med, just dessa.

"Matte" Weiland i höstas lät framföra följande numera redan klasiska uttalande:

"Min fru älskar grisar".

Redaktör'n, som inte anser sig vara någon superexpert på vare sig fruar eller grisar, överlåter med varm hand åt JOK-bladets sologiskt sakkunniga läsekrets att fritt tolka "Mattes" grymt starka uttalande.

PS. Enligt tämligen säker källa älskar "Mattes" fru även "Matte".

samma vecka som **JOK-RES** besökte Sydafrika beslutade just detta land att, som femte nation i världen, äntligen ansluta sig till en global överenskommelse om bevarandet av världens liror och albatrosser.

Att en fågelklubb från nordeuropa (JOK) sökt sig ner till Sydafrika påverkade tydligen landets regering starkt, vilket kommer att gagna världens 21 albatrossarter, som samtliga är utrotningshotade, främst p g a fiske med långrev.

redaktör'n aldrig funderat på att producera ett temanummer av JOK-bladet med temat **"Handpenneprojektionen hos grågröna sångare"**.

OBS! Detta rykte innehåller definitivt den absolut största sannolikshalten av alla rykten som hittills presenterats i ryktasspalten.

Göran Frisk numera tycks ha svåra problem med att hitta i norra Järvafältets urskogar. För att våga sig ut i dessa, för Göran således normalt otillgängliga marker, lyckades han övertala minst 8900 kompisar, alla med karta och kompass, att följa med honom ut i de spännande Järvaskogarna under en lördag i oktober. **PS.** Göran försöker envist påtala att hans kamratutflykt inte var någonting annat än en orienteringstävling, en s k 25-mannakavle, men eftersom det väl aldrig brukar genomföras så stora tävlingar i naturreservat låter ju inte Görans förklaring särskilt trovärdig.

TV-kanalen CNNs rykte som världens ledande nyhetskanal ytterligare förstärkts. Detta då man lyckades övertala **Hans Jörnvall** att presentera årets nobelpristagare i medicin. Hans blev därmed förmodligen den förste JOKare som framträtt i världstäckande CNN. Eller finns det flera JOKare som bidragit till CNNs starka position i mediavärlden?

Svante Söderholm jobbat hårt på att försöka skapa ett intressantare ordval i samband med exkursionsberättelser etc. Ett utomordentligt exempel på detta utgör Svantes redogörelse för upptäckten av "dvärgsumpen" i Angarn (Angarngruppens Informationsblad 3/2003), där man kan avnjuta följande stilfulla mening: "Så fortsatte jag att gå runt sjöängen under flitigt lyssnande i den kontemplativa sinnestämning som infinner sig vid denna typ av fågel-skådning".

JOK-bladets redaktör gratulerar till det utsökt eleganta ordvalet, där ordet kontemplativa verkligen kommer till sin suveränt adekvata rätt.

PS. För de av er som möjligen tvekar om vad ordet *kontemplativ* betyder, så meddelas att detta enligt ordboken "Våra främmande ord" kan översättas med inåtvänd, begrundande eller tankfull.

Enligt ordmästare Svante kan *kontemplativ* också betyda *dagdrömma*, vilket väl ändå måste vara extremt svårt att göra när man *nattskådar*.

Andreas Holmgren har rest till Kosovo för att inventera områdets fågelfauna.

När han ändå är på plats, har han lovat att vid eventuellt dåligt skådarväder försöka hinna med att hjälpa FN till att bevara freden i området. Kanske hinner Andreas också med att starta KOK, d v s Kosovos Ornitologiska Klubb.

några hittills mycket anonyma JOKare avstod från äran av att ha upptäckt Sveriges 6:e isabellastenskvätta under vecka 42 vid Ottenby. Enligt mycket obekräftade rykten skall dock en jättekamera, otroligt lik **Lars Fribergs**, samt **redaktörns** nyinhandlade tub observerats i närheten av "brottsplatsen". Och detta redan tidigt på morgonen, d v s långt innan den officiella upptäckten av den rara stenskvättan. Enligt ryktena fanns även **Angarns mest kände dvärgsumphöneupptäckare** samt en **Kallhällare som deponerats till Västerhaninge** på plats.

Om dessa märkliga rykten verkligen skulle visa sig vara sanna, får man väl anta att denna samling av blyga och alltid lika generösa gentleman, valde att överlåta ära och berömmelse för isabellastenskvätteupptäckten till andra betydligt mer kryssinriktade och artjagande skådare.

JOKarnas heltäckande skådaraktivitet över hela landet fortsätter att hålla i sig.

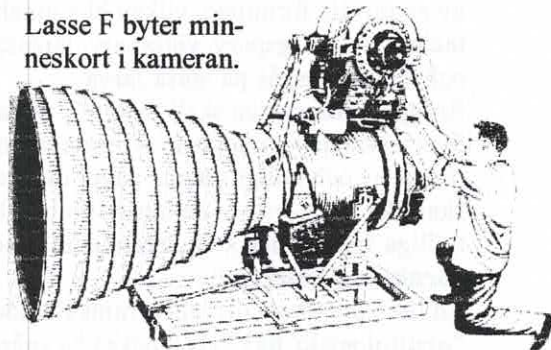
Under klassiska vecka 42 förstärkte minst 60 av klubbens medlemmar skådarstyrkan på Öland.

Tommy Lindell frivilligt låtit sig deponeras till en obebodd ö (Björn) utanför norduppland.

Där drabbades Tommy akut av något, som liknade den sällsynta formen av sibiriskt utslag, i ena ögonvrån. Då Tommy rensat ögat, och dessutom en kraftigt immig kikare, visade det sig att han stod öga mot öga med Upplands 4:e fynd av sibirisk piplärka.

Grattis Tommy! Da capo önskas på Järvafältet, där arten hittills ännu ej observerats.

Lasse F byter minneskort i kameran.

Lars Friberg äntligen hittat en riktig värsting-kamera, åtminstone med avseende på storleken. Vid köpet av den nya Canon Magnum 1000 ingick manual på japanska samt två sherpas. De senare åretrunttältar numera nedanför Fribergs balkong för att alltid kunna vara stand by som kamerabärare vid snabba s k dragresor.

VIKTIGA JOK-DATUM: 3/2- Årsmöte, 7/2- Vassröjning Säby strandäng

de boende i UpplandsVäsby är minst lika glada som vi skådare när det upptäcks en "rarris". Bara sekunder efter larmet om en spännande fågel väljer **Anders Eriksson** ofta att, med mycket kort varsel, ta kompedigt från sitt jobb på Arlanda. Om Anders hade fler arbetskamrater med samma artintresse, skulle luftfartsverket sannolikt få enorma problem med att lösa så snabbt uppkomna vakanser. En följd av denna förmodade akuta personalbrist skulle t o m kunna medföra att man, d v s under Anders frånvaro, tvingas stänga den för UpplandsVäsbybornas så bullriga och förhatliga tredje banan på Arlanda.

Under Anders tillfälliga ledighet hänvisas förmodligen de flygplan som skulle landat på Arlandas tredje bana till närliggande flygplatser som t ex Göteborg, Malmö eller Oslo, vilket medför ett betydligt tystare UpplandsVäsby. Kanske t o m så tyst så att man kan höra fågelsång i området.

Sens moral: Det är minst sagt överraskande hur mycket gott även ett ibland hårt kritiserat s k kryssande kan medföra. Det finns tydligt positiva effekter, åtminstone för boende i UpplandsVäsby.

den dag **Michel Goiny** föräras nobelpriset för sin medicinska forskning har **redaktör'n** planerat göra en s k "Fylking", d v s högljutt rop **ÄNTLIGEN** då nobelpristagarens namn kun-göres.

Tommy Eriksson i år kört efter mottot "borta bra- men hemma bäst".

Vän av ordning undrar naturligtvis om denna, för Tommy något annorlunda strategi, möjligen haft en koppling till storsatsningen på en toppplacering i Upplands-racet, "Upp-X 2003"? Eller är det bara devisen "Se hur hela Uppland fylls med fåglar", som äntligen hunnit ikapp Tommy?

"Rulle" Jarvad riskerar stämning för identitetsstöld. Detta p g a att han under hösten vid flera tillfällen "lånat" en Club300-medlems personliga "sökarnummer", då han larmat ut diverse olika fåglar på sökarsystemet. En helt oskyldig, och sannolikt mycket olycklig, C300-medlem, blev därmed ansvarig för alla de märkliga fåglar som "Rulle-anonym" skickat ut på sökarsystemet.

Visst skapar väl föreningslivet oanade förutsättningar för allehanda former av gemenskap, eller hur?

Men att helt ta över en annan föreningskamrats identitet, måste väl ändå vara att förena sig alltför intensivt.

JOKs pysseltomtar **"Lasse" Imby** och **"Matte" Weiland** försökte abonnera på ett utställningsbord i samband med Naturskolans Julpysseldag i slutet av november.

Detta misslyckades dock, men JOK-bladet kan genom tufft undersökande journalistik avslöja, att dessa ivriga pysslare bl a hade tänkt visa upp olika varianter på hur man kan återanvända ett förbrukat (= tömt) förvaringskärl för s k Ripolja.

Bland deras smarta förslag kan nämnas fågelmatningsapparat, rördromshärmare, genomskinlig och studievänlig fjärrilsholk och naturligtvis flaskpost.

Allra mest imponerande var dock deras uppvisning i hur man bygger en skotsk moripa (rasen famous grouse), enligt modell flaskskepp, inuti den tomma ripoljeflaskan.

Ritningen på det småpillriga ripbygget hade Lasse och Matte mycket fiffigt valt att klistra på flaskans utsida. En spirituellt strålande idé, men är den verkligen helt ny?

Har det inte funnits ripor utanpå denna typ av flaskor sedan åtskilliga år tillbaka?

DIALEKTALA FÅGELNAMN

Fåglar har varit intressanta för folk i alla tider och på alla platser, vilket skapat ett otal dialektala fågelnamn. Klarar du vilken art som "döljer" sig bakom dessa, för de flesta av oss, lite främmande fågelnamn? Svar hittar du på längst ner på sida 17.

1.
Rödsiska – skitherre – pjuck – klump – domsmock

2.
Flugsmacka – kvickstjärt – spelavint – tjälaspjännare – dåraspringare

3.
Alplitt – rödnacke – alskogssparv – björkslisk – björklus – svirrsparv

4.
Pärontjuv – blåkråka – enskata – potatisduva – skitskata – pärlskrika

NÅGRA FÅGLAR SOM SKÅDATS PÅ NORRA JÄRVA 1/9 - 30/11 2003

Följande förteckning omfattar de mest intressanta observationer som JOK-Bladet fått kännedom om. Signatur (XX) överensstämmer med de som nyttjas i JOKs årsrapport.

September

Den 3/9 upptäcktes en kull med 7 st **smådoppingungar** i södra delen av Ravalen (MW). I sjön fanns dessutom 2 st unga smådoppingar som borde tillhöra en kull som sannolikt tidigare producerats i år vid Ravalen. Även i Säbysjön fanns ett **smådoppingpar** med ungar från parets båda kullar.

En ung **svarthakedopping** uppehöll sig i södra Säbysjön den 3-10/9 (JOK).

Den 2/10 sågs 450 st storskarvar flygande i en "svärm" över Säbysjön. Flertalet av dessa dök ner mot sjön där de vilade/födosoekte under en kortare tid (OB,HS). Den stora storskarvsgruppen observerades senare då den passerade Fornborgsberget för att fiska i Norrviken (RJ,MW).

Den 20/9 sträckte ca 270 st **sädgäss** norr om Älgkärrstippen (JOK) och den 28/9 175 ex. över Älgkärrstippen (TC).

Den 26/9 sträckte 1 ex. juv. **spetsbergsgås** tillsammans med vitkindade gäss förbi Fornborgsberget (MW). Den unga spetsbergsgåsen sågs senare samma dag rasta vid Edsviken (MW).

En **bläsgås** sträckte över Älgkärrstippen den 28/9 (TC,JOH).

Vitkindade gäss passerade i likhet med de senaste höstarna Fornborgsberget (MW mfl). Största antal den 29/9 med 1150 ex. (MW).

En **snatterand** uppehöll sig i södra delen av Säbysjön 5- 8/9 (OB).

En "långstannande" **salskrake** fanns i Säbysjön från den 11/8 och in i oktober (JOK).

Den 28/9 rastade 4 st **salskrakar** i södra delen av Säbysjön (RK,JOH,CC,MG,OB).

Havsörnar:

4/9- 2 ex. över Fornborgsberget (MW)

12/9- 1 ex. över Fornborgsberget (MW)

13/9- 1 ex. över Älgkärrstippen (JOK)

15/9- 1 ex. över Älgkärrstippen (TC)

20/9- 1 ex. över Älgkärrstippen (TC,CC,JW,OB)

28/9- 1 ex. över bl a Fornborgsberget (JOK)

30/9- 1 ex. över Fornborgsberget (MW,RJ)

Blå kärrhökar:

1/9- 1 ex. (hona) vid Viby gårds dammar (RJ)

12/9- 3 ex. sträckte Älgkärrstippen (OB,TC)

20/9- 1 ex. sträckte över Älgkärrstippen (JOK)

21/9- 1 ex. över Älgkärrstippen (JOK)

25/9- 2 ex. vid Fornborgsberget (MW)

26/9- 1 ex. vid Fornborgsberget (MW),

27/9- 1 ex. över Älgkärrstippen (JW,OB)

28/9- 1 ex. över Älgkärrstippen (TC)

29/9- 8 ex. över Fornborgsberget (MW,RJ)

30/9- 2 ex. över Fornborgsberget (MW,RJ)

Den 27/9 sågs höstens första **fjällvråk**, detta vid Fornborgsberget (US). Den 30/8 sträckte 8 st **fjällvråkar** över Fornborgsberget (MW,RJ). Den 30/9 sträckte 68 st **ormvråkar** över Älgkärrstippen (OB) och 60 st över Fornborgsberget (MW,RJ).

Stenfalk sträckte med 1 ex. vid Fornborgsberget den 4/9 (MW) och 1 ex. över Väsby gård den 7/9 (RJ,AW).

En gammal **pilgrimsfalk** sträckte över Älgkärrstippen den 13/9 (OB,JW,JK,TC).

Vattenrall, adult och juvenil, sågs vid flera tillfällen vid Säby strandäng (OB mfl).

Över Fornborgsberget och Älgkärrstippen sträckte 24 st **tranor** den 30/9 (MW,RJ,HS,OB). Samma grupp sågs även vid Angarn (SS).

Den 29/9 sträckte en **kustpipare** över Fornborgsberget (MW,RJ). Årets enda obs av arten.

Under månaden observerades 15-20 st **trädlärkor** sträckande över Älgkärrstippen samt ytterligare minst 2 ex. över Fornborgsberget.

Blåhakar observerades främst vid Viby gårds dammar och Säby strandäng, men även vid bl a Älgkärrstippen och IKEA-pölen.

Den 17/9 observerades en **taigasångare** vid några få tillfällen under ca en timmes tid vid Viby gårds dammar (MW mfl).

Utgör andra fyndet av arten på Järvaområdet.

Vid Älgkärrstippen sträckte ca 1500 **bofinkar** den 20/9 och ca 5400 ex. 21/9 (JW,OB mfl).

Lappspårvar: 2 ex. sträckte över Fornborgsberget den 3/9 (MW), 2 ex. rastade söder om Barkarby flygfält den 7/9 (JW), 1 ex. sträckte över Älgkärrstippen den 13/9 (JW) liksom den 15/9 (TC,GG) och den 21/9 (JW,BWE,OB). Vid Viby gårds dammar rastade **videsparvar** med 1 ex. 15/9 och minst 2 ex. den 18-19/9 (MW mfl). En **videsparv** kvar t o m den 25/9.

En **dvärgsparv** rastade vid Viby gårds dammar den 15-16/9 (MW mfl).

Utgör första fyndet av arten på Järvaområdet.

Oktober:

I månadens första hälft fanns **smådoppingar** kvar vid Ravalen och Säbysjön.

Den 26/10 sträckte en grupp med 10 st **mindre sångsvanar** över 30-meterskärret (HS,SS,OB).

Den 14/10 observerades 3 st **spetsbergsgäss** sträckande vid Fornborgsberget (MW mfl). Utgör 4:e fyndet av arten på norra Järvafältet.

Den 2/10 sågs en **salskrake** i södra Säbysjön (OB, JM) och den 20/10 5 ex. i Ravalen (RJ). En **småskrake** sträckte vid Fornborgsberget den 16/10 (MW).

Antalet observationer av **havsörn** var under månaden glädjande många.

Totalt noterades ca 45 obsar, flertalet gjordes från Fornborgsberget och Älgkärrstippen.

Kungsörn noterades under perioden med flera observationer i området. Den 11/10 sågs 1 ex. vid Ravalen (TC) och sannolikt samma individ senare samma dag vid Älgkärrstippen (JM, DE).

Den 15/10 rastade en **kungsörn** nära Säby strandäng (KL) och den 20/10 sträckte 1 ex. norrut över Säbysjön (gmOB).

Den 26/10 sträckte 1 ex. över bl a 30-meterskärret (JOK) samt senare samma dag ytterligare 3 ex. över Viby (TS).

Ett relativt stort antal **orm- och fjällvråkar** samt **sparvhökar** sträckte under månaden över området.

Den 3/10 sträckte en något försenad **brun kärrhök** vid Fornborgsberget (MW, RJ).

Blå kärrhökar: Den 2/10, 3/10, 5/10 och 6/10 sträckte 1 ex. vid Fornborgsberget (MW, RJ mfl). Ytterligare 1 ex. sågs dessutom vid Säbysjön den 13/10 (gmOB).

Tornfalk var stationär vid Barkarbyfältet.

Den 5/10 sträckte 3 st **stenfalkar** över Älgkärrstippen (OB, RK, TC, MG, NU) och den 8/10 sågs ytterligare 1 ex. på samma lokal (OB).

En **pilgrimsfalk** sträckte över Fornborgsberget den 6/10 (MW, RJ).

Den 12/10 sträckte **800 st tranor** över Ravalen (TC, IE). Utgör den största dagssumma som noterats på Järvafältet.

En **rödbena** rastade den 4/10 vid Ravalen (JJ). På Säby strandäng upptäcktes 2 st **dvärgbeckasiner** den 11/10 (KL).

Den 3/10 rastade en **sparvuggla** vid Fornborgsberget (MW).

14 080 st **ringduvor** sträckte vid Fornborgsberget den 6/10 (MW, JM).

Den 26/10 sträckte en **större piplärka** över Älgkärrstippen (OB).

Utgör 3:e fyndet av arten på Järvafältet.

Under senare delen av månaden fanns en **varfågel** vid Älgkärrstippen/30-meterskärret.

Vid vassområdet i södra Säbysjön sågs minst 8 st **skäggmesar** den 8/10 (gmOB).

En **lappspurv** sträckte förbi Fornborgsberget den 3/10 (MW).

November

En grupp med 29 st **sångsvanar** sträckte över Barkarbyfältet den 20/11 (MW, KB, RJ, OB) och den 24/11 sträckte 156 ex. över Älgkärrstippen (MW, RJ, OB) samt 30 ex. över Ravalen (RJ). Den 2/11 rastade 2 st **salskrakar** i Ravalen (MW).

Havsörnar:

4/11- 1 ex. över 30-meterskärret (JM, OB)

5/11- 1 ex. Fornborgsberg/Säbysjön (MW, OB)

20/11- 1 ex. över Barkarbyfältet (OB, HS, RJ, KB)

Den 15/11 sågs en **kungsörn** över Viby (TS).

En **jorduggla** upptäcktes rastande nedanför Älgkärrstippens sydsida den 6/11 (SS, OB).

Den 9-10/11 uppehöll sig en **tretåig hackspett** (hane) i Barsellpasset (HQ, OB, TE, MW mfl). Sannolikt var det samma tretåige som sågs i Älgkärrsskogen den 30/11 (TC).

Ett sent fynd av **sädesärlla** noterades vid Fornborgsberget den 5/11 (MW).

Den 4/11 sträckte minst 2 st **skäggmesar** över Säbysjöns fågeltorn (OB, JM). Den 16/11 rastade 1 ex vid Rocksta (KL) och den 29/11 2 st **skäggmesar** vid Jägarkullen (OB).

Under hela perioden fanns en **varfågel** i området 30-meterskärret/Älgkärrstippen. Dessutom sågs en **varfågel** vid Molnsätra den 2/11 (CC) och vid Väsby sjöäng den 19/11.

En **vinterhämpling** observerades vid 30-meterskärret den 12/11 (HS, OB).

Den 2/11 sträckte en **snöspurv** över 30-meterskärret (JK).

Svar dialektala på namn, sida 15.

1. Domherre, 2. Sädesärlla,
3. Gråsiska, 4. Nötskrika.

JOKs FÅGELMATNING

JOK genomför enligt vad som tidigare informerats även i år fågelmatning söder om Säbysjön.

Inför denna vinter har vi fått tillstånd av Järfälla kommun att **sätta upp en skylt vid matningen, som informerar om att det är JOK som ansvarar och bekostar denna.**

Detta till glädje för såväl fåglar som intresserade naturreservatsbesökare.

JOK vill genom skyltningen försöka göra en förhoppningsvis positiv reklam för klubben, och då är det ju särskilt viktigt att fågelmatningen fungerar på allra bästa sätt.

Har du möjlighet att stödja matningen genom komplettering direkt på utfodringsplatsen med lämplig mat åt småfåglarna höjer detta alldeles säkert fågelmatningens värde.

Lämplig fågelmat kan t ex vara solrosfrön, talg, bröd, "gamla" frukter och grönsaker, kokosnöt o s v.

Har du frågor, idéer gällande JOKs fågelmatning är du välkommen att höra av dig till Olle B tel. 08-580 37 257.

AKTUELLA FÅGELMATNINGAR PÅ NORRA JÄRVAFÄLTET

På norra delen av Järvafältet utfodras vintertid fåglar på flera platser. Dessa matningar lockar alltid till sig fåglar och kan därför ofta vara värda ett besök.

Förutom sk stannfåglar har normalt ej övervintrande arter som t ex järnsparv, rödhake, bo- och bergfink setts besöka fågelmatningarna.

Fågelmatningar finns på följande platser:

Söder om Säbysjön, nära stigen till Säbysjöns fågeltorn. Ansvarig är JOK.

Väsby gård, Naturskolan.
Ansvarig är Sollentuna kommun.

Kaffepasset, beläget utefter vägen norrut från Väsby gård i riktning mot Nysved. Ansvarig är Sollentuna kommun och SNF, Sollentuna.

MINKFÄLLOR – sabotage

Under vecka 42 saboterades de minkfällor som JOK placerat ut vid Igelbäcken, 30-meterskärret.

Samtidigt gjordes även åverkan på Igelbäckens dämme, dock i mindre omfattning.

Allt är nu återställt och minkfällorna således åter på plats.

Hittills i höst har dock ännu ingen mink fångats vid Igelbäcken, vilket naturligtvis skulle kunna tolkas som att det inte längre finns några minkar i området.

Så väl är det tyvärr inte, eftersom det i samband med vinterns första spårnö/frost upptäcktes minkspår vid ALU-bron.

DET FINNS VISSA LIKHETER MELLAN FÅGLAR OCH MÄNNISKOR, ÅTMINSTONE OM DESSA ÄR GÖKAR OCH PRÄSTER

Följande lilla historia är hämtad från Staffan Ulfstrands bok

"Gökmaffia och falska orkidéer".

På en bykrog i södra Spanien satt en engelsman som forskade på arten skatgök och eftersom byborna var nyfikna på vad forskaren egentligen höll på med, började han berätta om sitt arbete. På bruten spanska gjorde han en pedagogisk framställning av hur skatgökarna låter andra fågelfamiljer i grannskapet föda upp deras avkomlingar, varigenom de själva

slipper alla kostnader och allt besvär, när han avbryts av en av åhörarna:

"Det där är ju precis som prästen i min by. Han har också en hel massa barn som andra familjer måste föda upp!"

Att "våra" gökar placerar ut ägg/ungar på samma sätt som skatgökarna i Spanien, det vet vi, men känner någon till hur det är med de svenska prästerna?

Har dessa också placerat ut massor med barn i likhet med vissa spanska präster?

PROGRAM FÖR JÄRVAFÄLTETS ORNITOLOGISKA KLUBB

VÅREN 2004

Järva-arrangemang

Fågelvandringar

Även i vår kommer Benke Sundberg att leda sina fågelvandringar på Järvafältet.

De inträffar söndagarna **25/1, 29/2, 28/3, och 25/4.**

Samlingen är alltid vid Naturskolan, Väsby gård kl 09.00.

Arrangemanget sker i samarbete med Sollentunakretsen av SNF.

7/2 (lördag) – Røjning på Säby strandäng.

Det är mycket tack vare JOKs årliga røjningar som Säby strandäng bibehåller sin höga klass som fågellokal. Se till att det blir så även i framtiden - deltag alltså i vinterns numera traditionella røjning!

Samlingen är kl 9.00 och alla som har lämpliga verktyg- liar, häcksaxar, sekatorer o s v - tar med dessa. För övriga ordnar föreningen redskapen. Korv och saft serveras gratis i lunchpausen! Mer information om røjningen finns även på annan plats i detta JOK-blad.

Arbetsledare är Olle Bernard, tel 08/580 372 57 och Hasse Andersson 08/ 604 89 31.

9/5 (söndag) – Fågelskådningens dag

"Fågelskådningens dag" är ett samarrangemang mellan JOK och Sollentuna kommun.

En guidad fågelvandring startar kl 8.00 från parkeringen vid Bögs gård.

Mellan kl 10-13 är alla JOKare välkomna till Väsby sjöäng för att skåda och snacka fågel tillsammans med förhoppningsvis ett stort antal besökare under "Fågelskådningens dag".

Exkursioner

6/1 (måndag - trettondagen) – Nyårsplock

Sista dagen på trettondagshelgen finns det stora chanser till rader av fräscha årskryss ! Vid denna tid år 2003 såg vi i Nyköpingstrakten inte färre än 53 arter, trots en bitande järnkyla. Hit beger vi oss nog igen om det inte dyker upp något alldeles särskilt någon annanstans. Anmäler dig gör du till Stig Holmstedt, stig.holmstedt@sbk.stockholm.se (eller- om du saknar mail - 08/ 25 17 90), senast 2/1. Tala då också om ifall du kan ställa upp med bil !

12/4 (måndag – annandag påsk) – Torö och Landsort.

Alfågelsång- och ejdergamman, kanske rentav också en praktejder kring sydspetsen av Södertörn. Du hänger väl med ? Reseledaren Anders Lindberg, anders.lindberg@if.se (eller – om du saknar mail- tel 08/ 580 106 80), tar emot din anmälan fram till och med söndagen den 4 april. Färden sker i egna bilar.

8/5 (lördag kväll) – 12/5 (onsdag) – Färnebofjärdens nationalpark m fl områden vid nedre Dalälven.

Vi inventerar hackspettar och andra fina fåglar i olika kända och okända områden. Stora naturupplevelser garanteras. Du kan vara med hela tiden eller delar därav. Egna bilar nyttjas och ta gärna med egen kanot om du har en sådan ! Annars går det att hyra kanoter på plats. Övernattningar mest i stugor, men även någon natt i tält.

Anmälan skall ske till Stig Holmstedt, stig.holmstedt@sbk.stockholm.se (eller- om du saknar mail- 08/ 25 17 90) senast onsdagen den 21 april.

19/5 (onsdag eftermiddag) – 23/5 (söndag kväll) - Öland.

Att åka till Öland i JOK- regi brukar var ett bra sätt att få uppleva ön allsidigt och samtidigt få rita många fina kryss i listan. Färd sannolikt i minibuss(ar). Övernattning på härliga Gamlegärde mitt ute på allvaret öster om Grönhögen. Självhushåll vad gäller frukostar och luncher, men middagar på olika etablissemang. Kostnad i grova drag 1600 kr för bilhyra, bensin och övernattningar.

Klart du skall med – anmäl dig omgående till Stig Holmstedt, stig.holmstedt@sbk.stockholm.se (eller - om du saknar mail - 08/ 25 17 90), dock senast onsdagen den 21 april !
Anmälningsavgift 300 kr.

28/6 (måndag) – 6/7 (tisdag) – Varanger - Lappland.

Att kombinera Varanger i nordostligaste Norge med norra Lappland är en ornitologisk klassiker, dock ännu ej i JOK- sammanhang. Låt oss då se till att det blir en sådan ! Programmet är ännu inte fastställt i detalj, men det blir preliminärt en första övernattning i trakten av Soppero, fem övernattningar på Varanger och sedan två övernattningar i Abisko. Vi strävar efter att bo inomhus, vilket drar upp priset en del (Norge är dyrt !) och eventuellt också gör att deltagarantalet måste begränsas. Räkna med att hela kalaset exkl maten (vi kör självhushåll så mycket det går) kan kosta ca 6000 kr inkl flyg till Kiruna, bilhyra och bensin samt övernattningar.

Om du vill följa med hör du lämpligen omgående av dig till Stig Holmstedt, stig.holmstedt@sbk.stockholm.se (eller - om du saknar mail- 08/ 25 17 90) !
Ett första streck sätts nämligen vid 6 personer, ett sista vid 12 personer. Orsaken till detta är begränsningar i tillgången på övernattningar inomhus på Varanger. (Om några är villiga att tälta kan gruppen givetvis utökas något). Sista anmälningsdag är söndagen den 25 januari år 2004.
Anmälningsavgift 1200 kr.

När egna bilar nyttjas på exkursionerna gäller följande :
Varje förare får 15 kr/mil som exkursionsdeltagarna (utom förarna) delar på.
Normalt blir detta 5-6 kr/mil för varje deltagare, men det kan ibland bli lite mer om inte bilarna fylls på ett optimalt sätt.

På exkursioner/resor som innebär övernattning får minderåriga endast delta i sällskap med vuxen person.

Utlandsresa

14/8 (lördag) – 22/8 (söndag) – Havsfågelskådning på Irland. *(Obs preliminära avrese- och hemkomstdagar.)*

Häng med på den häftigaste havsfågelskådningen i Europa med stora chanser på större lira och hyfsade på sammetspetrell (samt givetvis myriader av mindre liror, stormsvalor, sulor m m) !
Vi flyger på något sätt (utredning pågår) till Dublin, hyr bilar där och drar oss ned till sydvästhörnet av den gröna ön. På ditvägen söker vi kryssa rosentärna som bonus- förhoppningsvis har inte alla individer flyttat iväg .

Detaljprogrammet är ännu ej klart, inte heller priset, men särskilt dyrt bör det inte bli.
Kanske ca 6000 plus mat om vi bor på B & B ?

Deltagarantalet är begränsat så skynda på och anmäl dig om du skall ha en chans att komma med !
Anmälan till Stig Holmstedt, stig.holmstedt@sbk.stockholm.se (eller - om du saknar mail - 08/ 25 17 90), senast söndagen den 25 januari år 2004.
Anmälningsavgift 1 200 kr.

Nya regler vid anmälan och avbokning till exkursioner och resor

Under senare år har det av någon anledning förekommit ett ökat antal avbokningar till exkursioner och resor, många gånger så sena att det inte varit möjligt att hitta ersättare. Detta har dels varit ojuste mot de som står på väntelistan, dels mot medresenärerna som drabbats av högre kostnader. För att bringa lite mer ordning har styrelsen enats om följande regler för längre exkursioner:

Sverige-resor

1. En anmälningsavgift på 20 % av beräknad kostnad/person för bilhyra, bensin och övernattningsutgång och skall finnas på JOKs postgirokonto senast två veckor efter anmälan. Anmälningsavgiftens storlek framgår av aktuellt JOK-program.
2. Vid eventuell avbokning får avhopparen tillbaka sin anmälningsavgift om han kan ragga en ny resenär – han får därvid tillgång till eventuell väntelista. Hittar avhopparen ingen ersättare är anmälningsavgiften förverkad och används för att lindra de ekonomiska förlusterna för övriga resenärer.

Utlandsresor

Även vid utlandsresor framgår anmälningsavgiftens storlek av aktuellt JOK-program. Den kan variera mellan 10 och 20 %. Vid utlandsresorna är det lämpligast att arrangören/reseledaren försöker skaffa ersättare och även här går den innehållna anmälningsavgiften i första hand till övriga resenärer för att minska de ökade kostnader som avhoppet medför.

Även om inga sådana ökade kostnader uppstår har reseledaren/arrangören emellertid också rätt till ersättning om han lagt ned arbete på att ragga ersättare. Denna ersättning beräknas med ett timpris av 300 kr upp till hela anmälningsavgiften.

Innekvällar

3/2 (tisdag) – Årsmöte följt av föredraget ”Upptäck Västerbottens fågelvärld”.

Anders Arnell - nordupplandsbo, föreningschef på SOF och tidigare aktiv Norrlandskustskådare - visar smakprov på spännande fågellokaler längs Norrlandskusten och tipsar om bästa tid att besöka dem.

Följ med till Stora Fjäderägg med fyr och fågelstation, Holmöarnas marina naturreservat och det omstridda Umedeltat!

Anders låter oss även njuta av naturfotografen Jörgen Wiklunds bilder.

2/3 (tisdag) – JOK-resan till Namibia, Botswana och Sydafrika.

JOK genomförde nyligen (nov 2003) en resa till södra Afrika. Följ med till Namibia med öknar, en kust som kokar av rastande vadare och den legendariska nationalparken Etosha, med massor av vilda djur.

Resan går vidare norrut till gränsområdena mellan Namibia, Angola och Botswana där vi stannar till vid några ställen längs den sägenomspunna Okavangofloden.

Vi hoppar sedan söderut till trakterna runt Kapstaden i Sydafrika, där resan avslutas med en mycket minnesvärd havsfågeltur.

Ansvarig bildvisare denna kväll är **Berndt Godin**.

Du missar väl inte **söndagsfiket på Naturskolan, Väsby gård**.
Exakt kl 11.00 startar vi fiket, kompletterat med givande diskussioner och mäktigt skvaller.

KALLELSE TILL ÅRSMÖTE 2004

Härmed kallas till Järvafältets Ornitologiska Klubbs årsmöte för år 2004.

Tid: 2004-02-03, kl. 19.00

Lokal: Naturskolan, Väsby gård

Efter avslutade mötesförhandlingar presenteras ett föredrag på temat
"Upptäck Västerbottens fågelvärld".

Föredragshållare är **Anders Arnell**, föreningschef på SOF.

Mötet avslutas som vanligt med kaffe/te.

MEDLEMSAVGIFTEN FÖR ÅR 2004

Med detta utskick bifogas inbetalningskort
gällande medlemsavgiften för år 2004.
(OBS! Fortfarande bara 50 kr).

Vi hoppas naturligtvis att Du även i fortsätt-
ningen vill vara medlem i JOK och i så fall
önskar vi att Du betalar in medlemsavgiften
så snart som möjligt, eftersom detta avsevärt
underlättar arbetet för vår kassör. Han befrias
därigenom från det urtrista arbetet med att
skicka ut ett antal påminnelser om med-
lemsavgiften.

OBS!

Det lilla inbetalningskortet har tyvärr uppvisat
en suveränt unik förmåga att försvinna bland
övriga papper i utskicket.

Har Du "sumpat" det bifogade inbetalnings-
kortet, går det precis lika bra att betala in
medlemsavgiften (50 kr) med en vanlig post-
anvisning på postgironummer 580 132-9.
(PS. Missa ej att skriva Ditt namn på postan-
visningen).

ÄNNU FLER NYA MEDLEMMAR HÄLSAS VARMT VÄLKOMNA TILL JOK

Peter Odelius, Kista
Ragnar Asklund, Sundbyberg

Antalet nya medlemmar som under år
2003 välkomnats i denna ruta är 39 st.

*****
* **JOK-bladet 3/2003** *
* Bidrag till detta JOK-blad har lämnats av **Stig Holmstedt, Margareta Dahlin** *
* och **Kari Lahti** samt som vanligt ett stort antal mycket ivriga ryktesspridare. *
* Bidrag, uppslag, idéer m m till kommande JOK-blad mottages tacksamt. *
*****